

ЄРЕМЕНКО О.В., ст.гр. МО-086

Наук. керів.: Деречинский Ю.Н., к.е.н., доц.

АДИ ДВНЗ "Донецький національний технічний університет"

м. Горлівка

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВУГІЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Розглянутий сучасний стан вугільної галузі України в посткризових умовах, проблеми управління вугільними підприємствами, проаналізована необхідність реформи в вугільній галузі.

Актуальність. В умовах створення ринкової економіки України, розвитку підприємництва, внаслідок змін форм господарювання, удосконалення процесів, що відбуваються в зовнішньому середовищі діяльності, перед організаціями постають численні проблеми, вирішення яких є дуже важливим [1].

Мета дослідження: виявити проблеми управління вугільними підприємствами та їх чинники, проаналізувати необхідність реформи в вугільній галузі та її основні положення.

Загальна частина. Проблемаам управління підприємствами значну увагу приділяли в своїх роботах як іноземні, так і вітчизняні вчені, такі як Пітер Друкер, Абрахам Маслоу, Ренсіс Лайкерт, Анрі Файоль, Євдокімов Ф.І., Добров Г.М., Коренков О.В., ін.

Вугільна галузь є однією із проблемних галузей України. І в той же час вугілля — єдиний вид палива, запасів якого в надрах України вистачає для повного задоволення потреб всіх секторів економіки на цілі століття. Тому саме з видобутком вугілля зв'язується енергетична безпека країни. Проте українські вугільні родовища характеризуються надзвичайно складними геологічними умовами експлуатації, а більшість вуглевидобувних підприємств — незначною виробничою потужністю і низьким технічним рівнем [2].

У новий етап, пов'язаний з проголошенням незалежності України та початком ринкових перетворень, вугільна промисловість вступала в кризовому стані. Тяжкий вантаж історичного спадкоємства, істотні прорахунки реформаторів та інші, суб'єктивні фактори загострили системну економічну кризу в країні, на тлі якої погіршилося становище у вугільній промисловості [3].

Зараз Україна — одна з небагатьох країн Європи, яка в умовах світової фінансово-економічної кризи зуміла зберегти свою вугільну промисловість, і ця галузь демонструє чи не найшвидші темпи адаптації в посткризових умовах становлення вітчизняної економіки [4].

За січень-травень 2010 року в Україні видобуто 30791,1 тис. тонн вугілля, що на 4676,4 тис. тонн (на 17,9%) перевищує плановий показник і на 727,1 тис. тонн (на 2,4%) — більше показника за аналогічний період

2009 року. Енергетичного вугілля видобуто 19664,9 тис. тонн. Виконання плану складає 102,9%, перевищення планового показника — 550,0 тис. тонн вугілля. Коксівного вугілля видобуто 11126,3 тис. тонн, що більше запланованого обсягу на 4126,4 тис. тонн (на 58,9%) [5].

Проблеми управління мають свої особливості для різних підприємств, але в той же час у них багато спільного. З одного боку, більшість з цих проблем, так чи інакше, пов'язані з галузевими особливостями і специфікою конкретних виробничих процесів, а з іншого боку — з тією загальною економічною ситуацією, яка формує зовнішнє середовище, в якому підприємства вимушені працювати.

Слід виділити такі проблеми управління промисловими підприємствами, як: інформованість керівників; проблеми травматизму; облік та управління фінансами; управління запасами; маркетинг і збут, ін.

Якість управління підприємством багато в чому визначається ефективністю рішень керівників. Для ухвалення таких рішень менеджерам необхідно володіти достовірною, оперативною і регулярною інформацією. Особливо гостро проблеми достовірності, оперативності і регулярності управлінської інформації встають перед великими підприємствами. В тому числі і перед вугільними [7].

Проблема надзвичайного рівня травматизму і смертності на виробництві є проблемою номер один даної галузі: за офіційною статистикою, видобуток кожного мільйона тонн вугілля в Україні забирає життя двох гірників (для порівняння: у США — 0,03, в Росії — 1,1) [4].

Протягом січня-травня 2010 року на вугільних підприємствах, підпорядкованих Мінвуглепрому, сталося 1433 випадки загального виробничого травматизму (на 154 випадки менше, аніж у січні-травні 2009 року). Коефіцієнт частоти загального виробничого травматизму на 1 млн. тонн видобутого вугілля на державних вугледобувних підприємствах за січень-травень 2010 р. склав 114,4 проти 108,8 у січні-травні 2009 року. Протягом січня-травня 2010 року підрозділами ДВГРС на підприємствах Мінвуглепрому ліквідовано 14 аварій (у 2009 р. — 22) [5].

Однією з основних причин незадовільного стану охорони праці на підприємствах вугільної промисловості є бездіяльність системи управління охороною праці і невиконання комплексу заходів щодо запобігання аваріям, травматизму і професійних захворювань. Вирішення даних проблем повинне супроводитися удосконаленням існуючої системи управління охороною праці. Робота даної служби буде ефективною лише у тому випадку, коли виконуватимуться найбільш важливі функції: аналіз і оцінка стану техніки безпеки, розробка заходів щодо поліпшення техніки безпеки, впровадження заходів щодо техніки безпеки, ін [6].

Окремо слід роздивитись питання обліку і фінансового менеджменту. Найгірше йдуть справи з постановкою методик калькуляції собівартості незавершеного виробництва, готової продукції. Ці методики

досить складні, вимагають постановленого управлінського обліку і регулярних трудомістких розрахунків. Більш того, калькуляція собівартості має бути «вбудована» в систему планування замовлень. Ці питання можуть бути вирішені лише на основі автоматизації, яка розглядає фінансові і виробничі аспекти не окремо, а як частини єдиної, цілісної системи планування.

Недостатня ефективність управління запасами відбувається, тому що система постачання на підприємствах слабо пов'язана з управлінням виробництвом і збутовою політикою. Часто планування запасів ведеться по жорстко встановлених нормативах. Це приводить до необхідності підтримки такого рівня запасів сировини і матеріалів, який забезпечив би потреби виробничого процесу навіть в несприятливих умовах. В результаті доводиться встановлювати свідомо завищений рівень запасів, практикувати різні страхові резерви, що означає невиправдане відвернення фінансових ресурсів і зниження їх оборотності.

Саме маркетинг є слабим місцем багатьох промислових підприємств. Недостатньо випускати якісну продукцію — потрібно ще уміти її продавати. Особливо це стосується підприємств, що поставляють свою продукцію в державний сектор і орієнтовані на державне замовлення. Проте, навіть такі підприємства все частіше поєднують роботу по держзамовленню з «ринковим» збутом, у тому числі постачаннями на експорт. По суті справи, слабка система збуту — це наслідок слабкої системи планування. Головна проблема полягає в тому, що багато підприємств практикують планування «від потужностей» — тобто від того, скільки можна виробити продукції, а не від того, скільки продукції буде продано і за якою ціною. Планово-економічні відділи приділяють багато уваги плануванню виробництва, але при цьому слабо пов'язані з відділами маркетингу і збуту [7].

Незважаючи на великі природні запаси вугілля, українська вугільна галузь перебуває в стані стагнації. Основними проблемами галузі є: 1) велике навантаження на державний бюджет через субсидії на підтримку збиткового виробництва й затягування процесу закриття непрацюючих шахт; 2) велика залежність зайнятості населення в окремих регіонах від роботи шахт; 3) висока собівартість вугілля, що найчастіше перевищує ціну імпортного.

Причинами виникнення подібної ситуації є: 1) відсутність стимулів до зниження витрат через наявну систему державної підтримки підприємств галузі (компенсацію витрат); 2) низькі темпи приватизації й відсутність кроків щодо закриття вироблених/збиткових шахт, що призводить до браку інвестиційних ресурсів для здійснення технічної модернізації шахт.

Саме тому, просто необхідна реформа вугільної галузі. Основними цілями реформи є: 1) створення економічно ефективною, беззбитковою вугільної галузі, що забезпечує економіку сировиною за конкурентними на світовому ринку цінами; 2) ефективний перерозподіл вивільнених трудових ресурсів в

інші галузі економіки.

Для досягнення цих цілей необхідним є вирішення наступних завдань: 1) лібералізувати ринок вугільної продукції, механізми збуту й ціноутворення; 2) приватизувати життєздатні підприємства галузі й закрити безнадійно збиткові шахти; 3) перенаправляти дотації із субсидування собівартості на перекваліфікацію й підвищення мобільності працівників, які вивільнюються; 4) підвищити здатність національного ринку праці, перерозподіляючи робочу силу в галузі, що демонструють зростання, та регіони, що активно розвиваються [5].

Висновки. Таким чином, вирішення численних проблем, які постають перед підприємствами вугільної галузі, є дуже важливим. Державні органи України приділяють велику увагу розвитку паливної промисловості. Реконструкція та переоснащення старих підприємств новою технікою, впровадження нових технологій, висококваліфікований персонал, налагоджена система маркетингу і збуту дозволить значно збільшити об'єми видобутого вугілля. Впровадження цільових державних програм, які б виховували та стимулювали у населення навички бережливого відношення до усіх видів палива також дуже важливі. Впровадження цих та інших програм дозволить прискорити розвиток паливної промисловості України та забезпечити в майбутньому країні усі потреби в паливно-енергетичних ресурсах.

Бібліографічний список

1. Менеджмент організацій: Підручник за ред.. Л.І. Федулової. — К.: Либідь, 2003.
2. [Особенности и ориентиры развития угледобычи в Украине: Некоторые параллели с российским опытом](#) Энергетическая политика Украины N12, Александр Амоша, Анатолий Кабанов, Леонид Стариченко, декабрь 2005.
3. Національна безпека і оборона. — №8. — 2003. — С.8-10.
4. EversonNews. [Угольная промышленность — проблемы и перспективы отрасли в посткризисный период](#), от 04 октября 2009. — Режим доступа: <http://avtotopic.ru/analitika-i-prognozi>.
5. Міністерство вугільної промисловості. — Режим доступа: www.mvp.gov.ua/mvp/control .
6. Проблемы управления ОТ и ТБ на угольных предприятиях, пути их решения., Громова Е.В., доц., к.э.н. Хремли Т.К. — Режим доступа: <http://masters.donntu.edu.ua/2002/fem/gromova/lib/tech.htm>.
7. [Маргарита Черненко.](#) Проблемы управления украинскими предприятиями // "Корпоративные системы" (№4 2002). — Режим доступа: www.management.com.ua/ims/ims033.html.